

4. Ковальський В. Врятувати економіку: Верховна Рада взялася за офшори. URL: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/vryatuvaty-ekonomiku-verkhovna-rada-vzyalasya-za-ofshory> (дата звернення: 10.11.2019 р.).

Булавинець Вікторія Михайлівна
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету
Стасишин Олег Русланович
студент групи ФФ-42
Тернопільського національного економічного університету

«ЗЕЛЕНІ» ФІНАНСИ – ТРЕНД СУЧАСНОСТІ

Глобальною проблемою ХХІ ст. є негативний вплив людини на довкілля, що спричиняє погіршення кліматичних умов та становить загрозу для існування цивілізації. Питання зміни клімату стало актуальним ще в кінці ХХ століття, коли людство помітило, що прискорилося підвищення рівня моря, збільшилася частота і тривалість посух у тропічних і субтропічних регіонах, зросла кількість ураганів, сильних опадів, повеней тощо. Катастрофічні екологічні наслідки вимагають перегляду майбутніх пріоритетів та націлення громадянського суспільства на забезпечення взаємодії довкілля, соціуму й економіки. Пильна увага світової спільноти до незадовільного стану навколишнього середовища та екологічних проблем зумовила необхідність визначення економічних механізмів та інструментів формування екологічної політики, адже збереження довкілля є важливим елементом економічної стабільності держави.

Відповідно до укладених міжнародних екологічних угод, Україна стала учасником групи країн, що активно розвивають «зелену» економіку, яка дає можливість забезпечити оптимальний рівень добробуту для усіх індивідів з урахуванням екологічних обмежень. Реалізація Україною заходів на шляху до «зеленої» економіки та фінансів передбачає докорінну перебудову фінансової системи, яка спроможна забезпечити максимальну мобілізацію необхідних обсягів фінансових ресурсів.

Категорія «зелені фінанси» вперше була застосована Річардом Сандором у 1992 році, однак й донині не існує єдиного визначення даного поняття. Науковці по різному трактують «зелені» фінанси: як кошти, що

спрямовуються на досягнення економічного росту за одночасного скорочення викидів забруднюючих речовин і парникових газів, мінімізації відходів і підвищення ефективності використання природних ресурсів [1]; як фінансові продукти і послуги, які можуть бути використані для сприяння екологічно відповідальним інвестиціям і стимулювання низьковуглецевих технологій, проектів, галузей і підприємств [2]; як політичні та інституційні механізми для залучення приватних капіталовкладень в «зелені» галузі промисловості, включаючи кредитування, фонди прямих інвестицій, облігації, акції та страхування [3]; як форми інвестицій або кредитування, які враховують вплив на навколишнє середовище і підвищують екологічну стійкість економіки [4, с. 12]. На нашу думку, найбільш вдалим є визначення терміну «зелені фінанси», сформульоване М. Карлінім, який трактує його як фінансові відносини, суб'єкти та фінансові заходи, що забезпечують умови сталого розвитку і виступають важливим елементом фінансово-економічного регулювання природокористування на всіх рівнях [5, с. 151].

Отже, дефініція «зелені фінанси» охоплює широкий діапазон фінансових відносин, інструментів та засобів, призначених для екологічно орієнтованих технологій, проектів, видів діяльності чи підприємств різних форм власності.

Традиційними джерелами фінансування природоохоронних заходів є кошти державного та місцевих бюджетів, екологічних і страхових фондів усіх рівнів, власні кошти підприємств, установ та організацій, кошти міжнародних фінансових організацій тощо. Однак впродовж останнього десятиліття в розвинених країнах значно розширився перелік джерел «зеленого» фінансування, до яких належать нині екологічні кредити, екологічні облігації, інвестиційні трасти «зеленої» інфраструктури тощо. Найперспективнішим інструментом фінансування розвитку низьковуглецевих технологій, а також проектів зі зниження кліматичних ризиків в економіці є екологічні облігації (“green bond”). Дані боргові інструменти використовуються для залучення коштів на проекти розвитку відновлювальної енергетики, енергоефективності та екологічно чистого транспорту. Однак, відсутність розвиненого фондового ринку та низький суверенний рейтинг України суттєво стримують застосування даного інструменту у вітчизняній практиці. Тому поживлення вітчизняного фінансового сектору та зосередження уваги на кредитуванні проектів зеленої енергетики є дієвим підґрунтям енергонезалежності України.

Нині Україна розширює співпрацю з міжнародними фінансовими інституціями групи Світового Банку (IFC, EBRD, EIB, World Bank), американською Корпорацією закордонних приватних інвестицій (OPIC) та Китайським Банком розвитку (CDB) у сфері реалізації зелених проектів.

В Україні також реалізується 62 проекти та програми міжнародної технічної допомоги у галузі енергоефективності та зеленої енергетики.

Для енергомодернізації вже існуючих та створення нових об'єктів зеленої енергетики, міжнародні інституції на конкурсній основі надають Україні гранти. Однак, низький рівень знань та навичок громад щодо складання заявок на отримання грантів перешкоджає їх залученню та реалізації на всій території країни.

Незважаючи на різноманіття джерел фінансування, вагомим інструментом протидії негативним змінам довкілля у більшості розвинених країн світу залишаються екологічні податки. Екологічне оподаткування сприяє зниженню обсягів викидів у навколишнє середовище та забезпечує мобілізацію коштів до бюджетів різних рівнів і їх спрямування на охорону довкілля та раціональне використання природних ресурсів. Зарубіжна практика екологічного оподаткування здебільшого є досить результативною, тоді як в Україні вона характеризується низьким ефектом. Відповідно до вітчизняного законодавства кошти від справляння екологічних податків повинні спрямовуватися для реалізації екологічних проектів, проте, хронічна дефіцитність бюджетів усіх рівнів та наявність багатьох соціально гострих проблем у суспільстві призвели до того, що вони використовувалися на інші цілі. Таким чином, екологічний податок в Україні фактично повністю втратив своє цільове призначення та виконував переважно фіскальну функцію [6]. І донині в Україні не вибудовано ефективної моделі екологічного оподаткування, що пояснюється перманентними змінами механізму та пропорцій розподілу надходжень від екологічних податків між державним та місцевими бюджетами. Впродовж 2015-2017 рр. до загального фонду державного бюджету спрямовувалося 20% екологічного податку, до обласного – 55%, а до бюджетів місцевого самоврядування – 25%. У 2018 і 2019 роках пропорція розподілу екологічного податку зазнала істотних змін у напрямі централізації фінансових ресурсів: частка, яка спрямовувалася до державного бюджету зросла до 45%, міського – залишилася незмінною, а в розпорядження обласних бюджетів потрапляє лише 30%. З 1 січня 2019 року у механізмі екологічного оподаткування в Україні відбулися ще одні

суттєві зміни: ставка екологічного податку на викиди двоокису вуглецю стаціонарними джерелами зросла більш, ніж в 24 рази (з 0,41грн./т до 10 грн./т) [7]. Однак, для створення надійного джерела фінансування природоохоронної діяльності та стимулювання впровадження у виробництво ресурсозберігаючих та екологічно чистих технологій, в Україні необхідно удосконалити діючу систему екологічного оподаткування шляхом запровадження:

- пільгового оподаткування для підприємств, які зменшують обсяги викидів, скидів та розміщення відходів;
- оподаткування екологонебезпечної продукції, яка шкодить довкіллю (наприклад, пакувальні матеріали, добрива, електричне та електронне обладнання тощо);
- оподаткування шкідливого впливу фізичних та біологічних факторів на навколишнє природне середовище та людину (шум, вібрація, електромагнітне випромінювання);
- штрафів за екологічні правопорушення.

Загалом вважаємо, що активне використання традиційних і нових джерел «зеленого» фінансування прискорить побудову «зеленої» економіки в Україні та дозволить зберегти довкілля для майбутніх поколінь.

Література:

1. Офіційний сайт ЮНЕП. URL: http://www.oecd-ilibrary.org/environment/green-finance-andinvestment_24090344 (дата звернення: 10.11.2019 р.).
2. Green Finance for Developing Countries. Needs, Concerns and Innovations / United Nations Environment Programme. 2016.
3. Finance Incentives in China, PWC. URL: http://www.pwchk.com/home/eng/green_finance (дата звернення: 10.11.2019 р.).
4. Худякова Л.С. Международное сотрудничество в развитии «зеленого» финансирования. *Деньги и кредит*. 2017. № 7. С. 10 – 18.
5. Карлін М. Проблеми й перспективи використання «зелених» фінансів територіальними громадами: світовий досвід та Україна. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2018. № 1 (13). С. 148 – 156.
6. Питання, порушені місцевими органами влади під час проведення виїзних нарад та круглих столів в областях України. URL:

<https://www.minfin.gov.ua/news/view/pitannja-porusheni-miscevimi-organami-vladi-pid-chas-provedennja-viiznih-narad-ta-kruglih-stoliv-v-oblastjah-ukraini?category=bjudzhet> (дата звернення: 10.11.2019 р.).

7. Екологічний податок–2019 в Україні: «гарячі» зміни як крок до європейської моделі розвитку чи елемент посилення тиску на бізнес? URL: <http://ecolog-ua.com/articles/ekologichnyy-podatok-2019-v-ukrayini-garyachi-zminy-yak-krok-do-yevropeyskoyi-modeli> (дата звернення: 10.11.2019 р.).

Бурдаківська Неля Петрівна

провідний спеціаліст відділу фінансів Чемеровецької селищної ради

Кузь Леся Анатоліївна

головний спеціаліст загального відділу Чемеровецької селищної ради

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Питання формування доходів місцевих бюджетів і виявлення резервів їх збільшення набувають особливої актуальності в умовах ринкової трансформації української економіки.

Наразі у розвинутих країнах світу територіальні громади, спираючись на власні фінанси, є стабілізатором соціально-політичної та фінансово-економічної ситуації. Тому питання вивчення зарубіжного досвіду фінансування місцевого самоврядування, який стосується реалізації принципів Європейської хартії місцевого самоврядування, набуває важливого теоретичного та практичного значення [1, с. 6].

Водночас зауважимо, що зарубіжний досвід не є догмою, проте окремі його фрагменти цікаві тим, що наочно підтверджують проведення розумної фінансової політики на місцевому рівні. Детальне вивчення особливостей фінансування місцевого самоврядування у зарубіжних країнах дозволить виділити характерні риси цього процесу та запобігти поширенню негативних явищ у нашій державі і вказати на позитивний досвід, який може бути використано у проведенні політики децентралізації державних фінансів в Україні.

У зарубіжних країнах кожен бюджет самостійний і відокремлений від інших, бюджети адміністративних одиниць нижчого рівня зарубіжних